

GUDRUN-LIANE ITTU

ARTA PLASTICĂ A GERMANILOR
DIN ROMÂNIA
1945-1989

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

La Viktor Stürmer revenirea la expresionism era chiar mai pregnantă decât la Bömches. Graficianul, care trecuse prin infernul lagărelor sovietice, realizase un ciclu de 13 desene în laviu, întitulate *Dansul macabru al Occidentului* („Totentanz des Westens”), lucrări cu mesaj politic și pacifist, purtând nume precum *Libertatea – în spatele sârmei ghimpate* („Freiheit – hinter Stacheldraht”) și *Teste nucleare în Occident* („Atomversuche im Westen”). Dacă prima lucrare se bazează pe experiența din lagăr, cea de-a doua abordează o problemă larg dezbătută în anii aceia, anume înarmarea nucleară și războiul atomic¹⁰⁷.

În martie 1957, în *Neuer Weg* a apărut un comentariu la cea de-a XXVIII-a Bienală de la Veneția (1956), cu referire specială la pavilionul Germaniei federale, al cărui curator fusese istoricul de artă Eberhard Hanfstengel (1886–1973). În cadrul pavilionului erau prezenți sculptorii Hans Hartung (1904–1989), Bernhard Heiliger (1915–1995) și Toni Stadler (1888–1982), pictorii și graficienii Ernst Wilhelm Nay (1902–1968), Emil Nolde (1867–1956) și Fritz Winter (1905–1976)¹⁰⁸. Deși defavorabil artei abstracte, considerată decadentă, elitistă și inaccesibilă maselor populare, comentariul este valoros prin faptul că relatează despre un fenomen prohibit în România. În cadrul articolului era reprodusă o lucrare de Fritz Winter, unul dintre cei mai importanți artiști abstracționiști germani de după Al Doilea Război Mondial¹⁰⁹.

În anii de relaxare dogmatică s-a pus și problema valorificării moștenirii trecutului, valorificare realizată prin prisma teoriei marxist-leniniste. Printre artiștii germani, ai căror operă a fost oarecum redescoperită în deceniul al șaselea, s-a aflat pictorul bănățean Stefan Jäger, care, în 1957 împlinise vârsta de 80 de ani¹¹⁰. Jäger era cunoscut ca pictor al șvabilor bănățeni, cronicar al istoriei, obiceiurilor și vieții acestora. Cele mai cunoscute opere ale sale sunt compozițiile academisto-

¹⁰⁷ Idem, Viktor Stürmers „Totentanz des Westens”, în *NW*, nr. 2 546, 28 iulie 1957, p. 3.

¹⁰⁸ <http://www.kunstaspekte.de/index.php?tid=22294&action=termin> (3 decembrie 2010).

¹⁰⁹ *Abstrakte Kunst?*, în *NW*, nr. 2 469, 29 martie 1957, p. 4.

¹¹⁰ *Stefan Jäger-Feier in Hatzfeld*, în *NW*, nr. 2 521, 30 mai 1957, S. 1.

impresioniste, de dimensiuni mari, reprezentând scene ale așezării șvabilor în Banat („Einwanderung der Schwaben ins Banat”)¹¹¹. A pictat și numeroase compoziții, în care redă cu acribie detaliile portului popular șvăbesc și scene privind obiceiurile acestora. Cu prilejul împlinirii a 80 de ani de viață a fost decorat cu Ordinul Muncii clasa a II-a¹¹² și sărbătorit în orașul natal, Jimbolia, precum și de publicațiile de limbă germană *Neuer Weg*, *Die Wahrheit* și *Neue Literatur*.

Prima cronică plastică în care s-a folosit termenul de „experiment a apărut la finele anului 1957, aceasta fiind scrisă de poetul Wolf Aichelburg¹¹³. Artiștii prezenți în expoziția regională din Sibiu au avut – în opinia cronicarului –, curajul și plăcerea de a experimenta („Lust am Versuch und Wagnis”) și redescoperi expresionismul, ceea ce a dus la compararea unor lucrări cu cele ale grupului expresionist din Berlin, „Die Brücke”. În cadrul cronicii a fost reprodusă gravura lui Hans Hermann *Victime ale bombardamentelor* („Die Ausgebombten”). Concomitent cu expoziția regională, Muzeul Brukenthal i-a organizat maestrului Hans Hermann o expoziție cu desene în cărbune și creion, caracterizate printr-un duct sigur, prin reprezentarea realistă și prin renunțare la detalii inutile¹¹⁴.

Din 1957, lucrările graficianul Iosef/Iosif Tellmann (1923–2001) au fost adesea reproduse în paginile ziarului *Neuer Weg*¹¹⁵. Născut în 1923 la Brașov, Iosef Tellmann a urmat studii de specialitate la Institutul de Arte Plastice „Ion Andreescu” din Cluj. În 1946, la vârsta

¹¹¹ Franz Liebhard, *Das Abbild der Zeit bei Stefan Jäger*, în *NL*, 4/1957, p. 143–147, Stefan Jäger, *80 Jahre alt*, în *rev. cit.*, 5/1957, p. 24–27; Johann Wanderer, *Der Schwabenmaler Stefan Jäger*, în *NW*, nr. 2 420, 1 februarie 1957, p. 4; Stefan Jägers *Leben und Werk*, în *rev. cit.*, nr. 2 516, 24 mai 1957, p. 3.

¹¹² *Arbeitsorden für Adolf Meschendörfer und Stefan Jäger*, în *NW*, nr. 2 444, 28 februarie 1957, p. 1.

¹¹³ Wolf Aichelburg, *Regionalausstellung der bildenden Künste in Hermannstadt*, în *NW*, nr. 2 688, 13 decembrie 1957, p. 3.

¹¹⁴ *Idem*, *Ausstellung Hans Hermann*, în *NW*, nr. 2 690, 15 decembrie 1957, p. 2.

¹¹⁵ Josef Tellmann, *Streikende Arbeiter im vorrevolutionären Russland* (litografie) în *NW*, nr. 1 616, 20 septembrie 1957, p. 3; *idem*, *Industriellandschaft aus dem Schiltal*, în *NW*, nr. 2 676, 29 noiembrie 1957, p. 3.

Jäger, Stefan

- pictor;
- n. 1877, Cernei; m. 1962, Jimbolia;
- 1889–1893 urmează Școala privată Wiesner din Timișoara;
- 1893–1895 Școala medie la Szeged;
- 1895–1899 studii de artă la Budapesta;
- 1899–1901 călătorește în Austria, Germania, Italia;
- 1902–1906 liber profesionist la Budapesta;
- 1910 se stabilește la Jimbolia;
- 1914–1918 combatant în Primul Război Mondial;
- 1918 se întoarce la Jimbolia, unde trăiește până la sfârșitul vieții;
- 1930 prima sa expoziție la Becicherecul Mare;
- 1936 Asociația pictorilor șvabi deschide o expoziție la Jimbolia, în cadrul căreia au expus Franz Ferch, Andreas Ferch, Emil Lenhardt și sculptorul Sebastian Rotschingk;
- 1957, la împlinirea vârstei de 80 de ani, i se conferă Ordinul Muncii cl. a II-a.

Bibliografie:

- Maria Schulz, Emanuela Macovei, Sorin Forțiu, *Scrieri despre/ Schriften über Stefan Jäger*, Timișoara, 2005.
- Anton Scherer, *Der Hatzfelder Stefan Jäger, der Maler der Donauschwaben*, *SodVjbl* 2/1986, p. 89–91.
- Annemarie Podlipny-Hehn, *Stefan Jäger*, București, Editura Kriterion, 1972.

Kirchner, Walter Andreas

- sculptor, grafician;
- n. 1941, Periam;
- urmează liceul la Timișoara;
- 1964–1967 Institutul de Artă din Timișoara;